

“โรงงานปุ๋ยธรรมชาติจากการเพาะเลี้ยงไส้เดือน”

เจ้าขององค์ความรู้ นายกฤษดา โพธิ์งาม นักทรัพยากรบุคคล
ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนสระบุรี

ที่มาและเป้าหมายของการจัดการความรู้

๑. เพื่อใช้ในการกำจัดขยะในครัวเรือน ลดมลพิษ ลดสภาวะโลกร้อนได้ และเพื่อลดการใช้สารเคมี
๒. เพื่อนำไส้เดือนมาทำให้เกิดประโยชน์สามารถทำเป็นอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ
๓. เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ปุ๋ยมูลไส้เดือนสามารถจำหน่ายสร้างอาชีพสร้างรายได้เป็นอย่างดีกับสภาวะวิกฤตโรคระบาดในยุคปัจจุบัน

การเพาะเลี้ยงไส้เดือนที่เลี้ยงกันอยู่ในปัจจุบันมีอยู่หลายพันธุ์ โดยสายพันธุ์ที่นิยมเลี้ยงกันมากที่สุดก็คือสายพันธุ์ “แอฟริกันไนท์ครอเลอร์” (African night crawler) หรือที่เรียกกันติดปากว่า AF เนื่องจากทั้งสายพันธุ์นี้ มีคุณสมบัติขยายพันธุ์รวดเร็ว และเหมาะสมเป็นปุ๋ยคุณภาพดี ส่วนวัสดุที่ใช้เลี้ยงสามารถประยุกต์ใช้ได้หลากหลาย เช่น กะละมัง บ่อซีเมนต์ ลังไม้ ฯลฯ หรือชั้นกล่องพลาสติก ซึ่งเหมาะกับบ้านผู้เลี้ยงที่มีพื้นที่น้อยในการเลี้ยงไส้เดือนโดยวิธีการเลี้ยง ในส่วนของการเลี้ยงก็เริ่มจากการเตรียมอาหารสำหรับไส้เดือนที่เรียกกันว่า (Bedding) ที่ใช้ส่วนผสมของมูลวัวเพียงอย่างเดียว นำมาคลุกแล้วหมักแช่น้ำไว้เพียง ๓ วันเปิดน้ำออกวันละ ๑ ครั้ง จากนั้นก็นำ Bedding ที่หมักแล้วใส่ลงในภาชนะที่จะเลี้ยงจากนั้นก็ปล่อยไส้เดือนลงไป แล้วคอยพรมน้ำอย่างสม่ำเสมออย่าปล่อยให้แห้ง รอบการเพาะเลี้ยงนั้น จะอยู่ที่ ๗ วัน ก็สามารถเริ่มเก็บมูลไส้เดือนไปใช้ได้ ด้านการเตรียมโรงเรือนเลี้ยงไส้เดือน โดยโรงเรือนต้องกันฝนและแสงแดดได้ มีอากาศถ่ายเทได้พอสมควร น้ำไม่ท่วม มีความมืดพอสมควร และการดูแล คือ รักษาความชื้นที่ ๖๐ % หมั่นตรวจดูศัตรูที่เข้ามากินไส้เดือน เช่น มด นก หนู ไก่ กบ คางคก ตั๊กแตน ปลวก เป็นต้น

การเพาะเลี้ยงไส้เดือนจะช่วยกำจัดขยะในครัวเรือน ลดมลพิษ ลดสภาวะโลกร้อนได้ และยังได้มูลไส้เดือนทำเป็นปุ๋ยคุณภาพจากธรรมชาติ มูลไส้เดือนจะช่วยปรับสภาพดินให้มีคุณภาพที่ดี เพราะไม่มีผลข้างเคียงต่อพืช ช่วยรักษาสีเงาตลอด ใช้ได้กับพืชทุกชนิด เช่น ไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ยืนต้น กล้วยไม้ ผักสวนครัวหรือนำไปเพาะต้นกล้าได้ อีกทั้งยังสามารถสร้างมูลค่าทางการตลาดได้ คือ ปุ๋ยมูลไส้เดือนแบบหยาบ กิโลกรัมละ ๑๕-๒๐ บาท และปุ๋ยมูลไส้เดือนร่อนละเอียด ราคา กิโลกรัมละ ๓๐-๔๐ บาท

วิธีการ/ขั้นตอน (ได้เรียนรู้ ได้ลงมือทำ และนำไปปรับใช้)

๑. เลือกกะละมังสีด้า ความกว้างเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า ๑๒ นิ้ว
๒. นำกะละมังไปเจาะรูโดยใช้สว่าน ๒ หุน เจาะให้ทั่วกะละมัง เพื่อให้น้ำไหลผ่านออกได้สะดวก
๓. นำมูลวัวแห้งนำมาหมัก
๔. หมักมูลวัวโดยทำการแช่น้ำ เพื่อล้างความร้อนของมูลวัวและแก๊สออกให้หมด แช่น้ำไว้ ๓ วัน เปิดน้ำออกแล้วเติมน้ำใหม่วันละ ๑ ครั้ง พอครบ ๓ วันแล้ว นำขึ้นมาฟึ่งให้มาดๆ ๒ วันก็สามารถนำ Bedding มาใช้ได้
๕. นำ Bedding มาใส่ในกะละมัง ใส่ประมาณ $\frac{3}{4}$ ของกะละมัง
๖. จากนั้นนำไส้เดือนสายพันธุ์ “แอฟริกันไนท์ครอเลอร์” (African night crawler) หรือ AF มาใส่ในกะละมัง ใส่กะละมังละ ประมาณ ๓ ชีด
๗. นำกะละมังไปไว้ในโรงเรือนที่ไม่โดนแสงแดด เพราะไส้เดือนจะชอบความชื้น และพรมน้ำให้ความชื้นกับไส้เดือน ๓ วันต่อครั้ง ประมาณ ๒ ลิปด้าห์ เราก็จะเริ่มเก็บมูลไส้เดือนได้
๘. นำปุ๋ยมูลไส้เดือนมาเก็บหรือนำมาร่อนละเอียด แล้วเก็บไว้ในที่ๆ ไม่โดนแสงแดดเพราะถ้าโดนแสงแดดจะทำให้จุลินทรีย์ในมูลไส้เดือนตายได้ ทำให้คุณภาพของมูลไส้เดือนลดลง

ผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการความรู้

๑. สามารถนำไปใส่ พืช ผัก ผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับได้ หรือนำไปจำหน่ายได้
๒. สามารถสร้างมูลค่าทางการตลาดได้ ปุ๋ยมูลไส้เดือนแบบหยาบ ราคา กิโลกรัมละ ๑๕-๒๐ บาท และปุ๋ยมูลไส้เดือนร่อนละเอียด ราคา กิโลกรัมละ ๓๐-๔๐ บาท

ข้อพึงระวัง

- ควรรดน้ำให้ความชื้นอยู่เสมอ เพราะวามูลวัวหมักจะแห้งอาจจะทำให้ไส้เดือนแห้งตายได้
- ต้องคอยระมัดระวังไม่ให้มดขึ้นบนภาชนะที่เลี้ยงไส้เดือน เพราะมดจะไปทำลายไส้เดือนอาจทำให้ไส้เดือนที่เลี้ยงเสียหายได้

ปัญหาและวิธีการแก้ไข

- เนื่องจากราคามูลวัวแห้งบางพื้นที่หาซื้อได้ยาก ต้องสำรวจตลาดในแต่ละพื้นที่ก่อน ก่อนที่จะเลี้ยงไส้เดือน
- ต้องเติม Bedding หรือเศษผักให้ไส้เดือนย่อยสลายอยู่เป็นประจำ เพราะเป็นการให้ Bedding ไส้เดือนจะสมบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์ขึ้นอยู่กับกระบวนการหมักBedding และการให้ Bedding ด้วย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ได้เรียนรู้ ได้ลงมือทำ และนำไปปรับใช้ สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ นำผลผลิตไว้ใช้ในชีวิตประจำวันได้

